

són d'ahlots joves, que tenen vida per anys; en canvi, aqueixos que fan *ballumes* són d'homes i dones que ja els hi manca poc -->, JnCastelló (*Rond. Eiv.*, 16).

Aquest mot català és paral·lel dels més pròspers cast. *vislumbre* [c. 1550, sempre fem. en els clàssics, modernament algun cop masculí, *DECH* III, 712b9ss.] i it. *barlume* [Boccaccio] «lume debole e incerto che non lascia distinguer gli oggetti», «debole idea» («avere un *barlume* di una cosa», «un *barlume* di speranza»): formats tots ells amb el prefix *vis-*, de valor pejoratiu o atenuatiu, però amb *-sl-* canviat en *-rl-*, en italià, o reduït a *-ll-* en baleàric. En català ha existit també un tractament fonètic com l'italià, si bé **barlumes*, **barallumes*, va passar després a *ballarumes* per metàtesi (ajudant-hi l'etim. pop. *ballar*, *ballarugues*): *els ulls em fan ballarumes*, en un sentit com l'eivissenc i el del *ballumes* del DFa., m'és familiar des de petit, potser no estrany a l'ús barceloní, però en tot cas recordo haver-ho sentit a l'àvia paterna, i a algú de la família d'ella o de la meva mare, tots ells del bisbat de Girona.

No ho encerta Moll, sense, però anar tampoc completament errat, quan ho relaciona (*AORBB* I, 209) amb *bisluca* 'guspira' del REW: car aquest és formació paral·lela, a base de *LUX* en lloc de *LUMEN*; encara que el prov. *belugo*, *belù*, no és ben bé 'pampallugues', de tota manera expressa el guspireig d'un peix o del sol que es pon, accs. no gaire diferents dels *besllums* i *ballarumes*: «de-fes un giscler de *belugo* / fènd lou courrènt, vous *esbarlugo* --- / sarà lou *belugan* ---»³⁰ (*Calendau* III, 71.1, trad. «quelquefois un jet d'étincelles fend le courant, vous éblouit --- c'est la tringle» = *Trigla Adriatica* L.); «entre li bras de soun oustesso / fai un darrié *belù*» (id. v, 58.3 «jette un dernier éclair»), «subre li meravího enclauso / dins lou *belù*»³⁵ de creacioun, / que l'ome tèn en poussessioun» (*Nerto* v, 139). És sabut que aquest mot ha pertangut també al rossellonès, i ja es troba en les *VidesR*: «casec-li una *beluga* de la fa<1> la sobre lo vestiment» (f° 77r1, trad. *scintilla*).⁴⁰

En fi, de *beluma* deu sortir, per un encreuament, *blima* 'guspira que voleia', recollit per Violant a quatre pobles de la Vall d'Àneu; i 'malura de les vinyes consistent en un avortament de la flor del cep', reportat del Penedès i B. Llobregat per *AlcM*; per al mot encreuat cf. aranès i gc. *büa* 'guspira' (per al qual veg. *Cor.*, *VocAr.*); o més aviat *soflimar*/*sublimar* (veg. *sublimat*, contaminat per *flama*); la influència d'aquest i de *flamarada* encara és més clara en *blimarada* 'flamarada' (*AlcM* a Pineda) (en canvi *blimós* 'que es vincia', a Esterri, no ve d'aquí sinó de *vimenós* *VIMET*).

Rellum. Trasllum: el conec només com a val.: «són aquells arbres que es veuen al *trasllum*, dellà del Miserà» (o sigui dalt d'una carena) 'a l'aire-cel, desatacant sobre el cel' (Vall de Gallinera, 1963), paral·lel al cast. *trasluz. Trasllumenar*.

Luminic (Fontserè proposava *lluminic* en add. al seu *DOrt.*, c. 1925, però amb raó preferí *luminic* el DFa.). *Luminescent*; *luminescència*.

CRP.: *Lucifer* [S. XIV]. *Lucifug. Luminotècnica*; lu-

minotècnic.

¹ Ell mateix, en l'*Homen. a D. Alonso* III, 274, diu que no convenç l'explicació que dono del gènere del cast. *lumbre* a causa de *lux*. I no hi ha dubte que la raó que ell dóna és bona, però tampoc no dubto ni ara que no ho era menys la donada per mi. El que no es veu és per què ell es creu que una contraria l'altra, car li asseguro que jo no deixava de tenir ja presents bona part dels seus fets i n'apreciava la força: les dues pressions cooperaven i precisament per això es va imposar el femení en castellà, on *luz* seguia amb més força que enlloc; i no es produí en llengua d'oc etc., que aviat va eliminar *LUCEM*. El fet és que en els noms en *-MEN* (que d'un d'aquests es tracta) hi ha masculí general: *nomen, aeramem, stamen, volumen, vimen, limen, termen, fulmen, materiamen*, i els innombrables casos de *-amen, -imen, -umen* funcionant com a sufixos vius. — ² En aquest passatge *negú lum* en I; però no hi donen gaire valor, tenint en compte que, a la fi del S. xv ja estava definitivament abolit el joc medieval de les formes, i per tant és molt possible que I faci ultracorreccions: en el capítol 372 canvia *la luu* en *la lum*, i allà on les dues famílies de mss. coincideixen en *son lum*, ell, no entenen aquest masculí, ho corromp en *sen lunny*. — ³ Frases així, no rares en la ideologia patristica, haurien de tenir-les més en compte els estudiosos de l'eslau i del romanès, quan vacillen a interpretar el fet que en aquestes llengües els mots com *svet* signifiquen alhora 'món' i 'lum'. — ⁴ El mot grec, isolat en llatí, ja era víctima d'alteracions per etimologia popular, en llatí vulgar tardà: on Sant Isidor devia posar (en una de les seves pseudo-etimologies cultistes) «lignum vocatum graeca etymologia --- unde *lychnium* dicitur, quod lumen det», però els altres manuscrits ja ho canvien en *lucinium* o *licinium* (*Lindsay, Isid. Etym.* xvii, vi, 26; xix, xix, 3): amb els quals ja estem en camí dels avatars fr. *lumignon*, rètic *limiegl*, it. *lucignolo*.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS:
*llumeneta, llumener, llumenaires, llumenera, llumbre-
ra, llumenerada, llumeneret, lluminària, lluminàries,
lumenària, lluminar, llumenar, llumi, enllumenar, en-
lluminar, enlluminar, allumenar, inlluminar, illumina-
re, alumenament, illuminació, illuminador, illuminable,
illuminadura, illuminament, illuminat, illuminària, il-
luminatiu, illuminós, illuminisme, illuminista, allume-
nació, allumenador, allumenatiu, allumar, allum, en-
lluminació, enlluminador, enlluminament, enllumi-
nant, llumada, llumar, llumassa, llumejar, llumer, llu-
mera, llumeta, lluminós, lluminositat, besllum, besllum-
menar, besllumar, mesllum, bellumes, embellumar,
ballarumes, beluga, blima, blimarada, rellum, trasllum,
trasllumenar, lumínic, luminescent, luminescència, lu-
cifer, lucifug, luminotècnica, luminotècnic.*

Llumbar, V. *llom* *Llumbrigau*, V. *llamàntol* *Llum-
menar*, V. *llum* *Llumena*, NL *men.*, aràbic? del llatí
LÍMNA 'llindars'? *Llumendar*, V. *llindar* (LÍMIT)